

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
Геолого-географічний факультет
Кафедра економічної та соціальної географії і туризму

Силабус курсу
"Екскурсологія"

Обсяг	Загальна кількість: кредитів 3; годин - 90; залікових модулів - 1
Семестр, Рік	III / 2
Дні, Час, Місце	за розкладом занять
Викладач (і)	Яворська Вікторія Володимирівна , доктор географічних наук, професор, професор кафедри економічної та соціальної географії і туризму геолого-географічного факультету Юраш Євгеній Олександрович , доктор філософії (історія), ст. викл. кафедри історії України та спеціальних історичних дисциплін факультету історії та філософії
E-mail:	geotourism@onu.edu.ua
Робоче місце	кафедра економічної та соціальної географії і туризму
Консультації	Очні консультації: 1 год., вівторок, 14.00-15.00 Онлайн-консультації: ZOOM – четвер 15.00-15.30

КОМУНІКАЦІЯ

Спілкування в аудиторії за розкладом. В позааудиторний час студенти зможуть поставити питання під час консультації (вівторок, з 14.00-15.00). Інші види комунікації: група в Viber, очна та онлайн Zoom-консультації за розкладом.

АНОТАЦІЯ КУРСУ

Предмет вивчення дисципліни є теоретико-методологічні засади екскурсійної справи, методичні, психологічні й педагогічні аспекти організації і здійснення екскурсійної роботи.

Пререквізити курсу: ефективність засвоєння змісту дисципліни «Екскурсологія» значно підвищиться, якщо студент попередньо опанував матеріалом таких дисциплін як: «Туризмологія», «Іміджеологія та PR в туризмі», «Географія світової спадщини»

Мета курсу - формування у магістрантів фундаментальних знань, вмінь та навичок стосовно підготовки кваліфікованих фахівців-туризмознавців, що базуються на сучасних досягненнях провідних вітчизняних і іноземних вчених та світової практики.

Завдання дисципліни: оволодіння знаннями з організації екскурсійного обслуговування в індустрії туризму; виявлення основних напрямів і тенденцій розвитку екскурсійного обслуговування в сучасних умовах; набуття здобувачами навичок роботи з нормативними матеріалами щодо організації екскурсійної діяльності в туристичній індустрії; вивчення, узагальнення та впровадження досвіду екскурсійної справи зарубіжних країн; розкриття механізмів управління екскурсійною діяльністю в ринкових умовах, а також організаційно-інституційних засад розвитку екскурсійної справи в Україні; вивчення сутності сучасних інструментів маркетингу і менеджменту екскурсійної діяльності, моделі управління екскурсійною діяльністю на національному рівні.

Очікувані результати. Здобувач повинен **знати**: - основні поняття, особливості, функції екскурсології;

- місце і роль екскурсійної діяльності в індустрії туризму;
- основні етапи розвитку екскурсійної справи в Україні;
- загальні теоретично-методологічні основи організації екскурсійної діяльності та

напрямки вдосконалення екскурсійної методики;

- загальні положення законодавства України стосовно екскурсійної діяльності.

вміти:

- організовувати та планувати інноваційну екскурсійну діяльність; розробляти та проводити сучасні різнопланові екскурсії;
- складати технологічну карту екскурсії; застосовувати набуті теоретичні знання для вирішення конкретних прикладних завдань;
- проєктувати процеси обслуговування туристів за окремими етапами надання послуги;
- управляти асортиментом екскурсійного продукту з урахуванням диференційованого підходу до обслуговування різних категорій споживачів.

ОПИС КУРСУ

Форми і методи навчання

Курс буде викладений у формі лекцій (18 год.) та практичних занять (12 год.), організації самостійної роботи студентів (60 год.).

Основна підготовка студентів здійснюється на лекційних та практичних заняттях, але у значній мірі покладається на самостійне вивчення предмета студентами денної форми навчання під час семестру. Під час викладання дисципліни використовуються методи навчання: словесні (лекція, пояснення); наочні (демонстрація Power Point); практичні (практичні роботи); робота з підручником (під керівництвом викладача, самостійна робота студентів).

Перелік тем (загальні блоки)

Модуль 1. Загальні теоретично-методологічні основи організації екскурсійної діяльності

Тема 1. Теоретико-методичні засади екскурсійного обслуговування.

Теорія екскурсійної справи, екскурсологія та її місце в системі наукового пізнання. Історія розвитку екскурсійної справи в Україні. Екскурсія як об'єкт екскурсології. Функції екскурсії. Класифікація екскурсій.

Тема 2. Основи екскурсійної майстерності екскурсовода.

Виникнення професії «екскурсовод»: вітчизняний та зарубіжний досвід. Особистість екскурсовода та її роль у здійсненні ним професійної діяльності. Складові професійної майстерності екскурсовода. Форми ораторського мистецтва екскурсовода. Загальні вимоги до здійснення туристичного супроводу.

Тема 3. Педагогічне забезпечення екскурсійної діяльності

Екскурсія як педагогічний процес. Педагогічна техніка екскурсовода та її елементи. Дидактична мета і виховний вплив екскурсійної діяльності. Екскурсія як процес пізнання.

Тема 4. Методичне забезпечення екскурсійної діяльності.

Теоретико-методологічні засади методичного забезпечення екскурсійної діяльності. Екскурсійна методика. Методика показу. Методичні прийоми забезпечення екскурсійної діяльності. Методичне забезпечення окремих традиційних видів екскурсій - архітектурно-містобудівні екскурсії, літературні екскурсії, музейні екскурсії, науково-освітні екскурсії.

Тема 5. Організаційно-технологічне забезпечення екскурсійної діяльності.

Організаційно-технологічні вимоги щодо проведення екскурсії. Технологія проєктування та формування послуги «екскурсія». Техніка ведення екскурсії. Організація діяльності з надання екскурсійних послуг у підприємствах сфери рекреації та туризму.

Модуль 2. Практичні основи розвитку екскурсійної справи в Україні та світі

Тема 6. Організаційно-інституційні засади розвитку екскурсійної діяльності в Україні.

Загальні положення правової бази регулювання туристичної діяльності в Україні. Правовий статус туриста і екскурсанта (порядок в'їзду/виїзду та перебування в Україні,

страхування та медичної допомоги, забезпечення безпеки, права та обов'язки туристів і екскурсантів). Основи правового регулювання в сфері надання екскурсійних послуг. Дозвіл на право здійснення туристичного супроводу. Державне регулювання екскурсійної діяльності в Україні.

Тема 7. Інноваційні технології екскурсійної діяльності.

Інновації в туристично-екскурсійній діяльності. Ігрові види екскурсій. «Розширена реальність». Інтерактивні екскурсії. Квест-екскурсії. Food-екскурсія. Костюмовані екскурсії. Віртуальні екскурсії та 3D-тури. Трепел-блогінг як інноваційний вид екскурсійної діяльності.

Тема 8. Технології проведення екскурсій для людей з особливими потребами та створення інклюзивного й доступного середовища.

Доступність об'єктів соціокультурної інфраструктури для дітей та молоді з особливими освітніми потребами. Особливості організації екскурсійної діяльності для осіб з інвалідністю за нозологіями. Методика організації та проведення екскурсії для дітей та молоді особливими освітніми потребами. Методика організації та проведення ігор під час туристичної діяльності.

Тема 9. Маркетинг та менеджмент підприємств екскурсійної діяльності.

Маркетинг у сфері екскурсійного обслуговування. Плани маркетингу. Потреби сучасного клієнта. Маркетингові дослідження. Періодичний аналіз співвідношення слабких та сильних сторін підприємства. Оцінка маркетингової діяльності підприємства. Управління екскурсійною діяльністю в ринкових умовах. Управління асортиментом екскурсійного продукту. Менеджмент екскурсійної та виставкової діяльності провідних музеїв та галерей світу.

Рекомендовані літературні джерела:

Основна

1. Безуглий В.В., Костащук І.І., Яворська В.В. Географія всесвітньої спадщини (туристичні атракції) : навч. посіб. Дніпро: ЛІРА, 2021. 528 с.
2. Галасюк С. С. Організація туристичних подорожей та екскурсійної діяльності. навч. посібн. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2018. 247 с.
3. Інклюзивний туризм : навч.-метод. посіб. / І. Г. Резніченко ; МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини. Умань : Візаві, 2023. 204 с.
4. Кіптенко В., Малиновська О. Організація екскурсійних послуг: Підручник. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2018. 518 с.
5. Леоненко Н.А. Організація екскурсійної діяльності: конспект лекцій. Х.: НУЦЗУ, 2019. 167 с.
6. Організація екскурсійної діяльності : навч. посіб. / уклад. Л. А. Слатвінська. Умань : Візаві, 2022. 206 с.
7. Організація екскурсійної діяльності: підручник / М. М. Покоloodна; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О.М. Бекетова. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2017. 180 с. URL: <https://core.ac.uk/reader/141489400>
8. Резніченко І. Г., Торяник В. М., Хрідочкін А. В., Джинджоян В.В. Екскурсологія : підручник. За заг. ред. доктора юридичних наук, професора, В.О. Негодченка. Дніпро : ДГУ, 2022. 370 с.
9. Туристичні гід. Навчальний курс Академії НТОУ. URL: <https://academy.nto.ua/tourismguides.html>
10. Чернишова Т.М. Організація екскурсійної діяльності: навчальний посібник. Житомир: Поліський національний університет, 2022. 160 с.

Додаткова

1. Дімова Л.С., Яворська В.В. Історичний круїзний туризм в біосферних резерватах ЮНЕСКО: "Чорноморський" та "Дельта Дунаю". Вісник Одеського національного університету. Серія: Географічні та геологічні науки. Том 28. Випуск 1(42) 2023. С. 84-94.

2. Лисюк, Т. Екскурсологія у цифрову епоху: методологічні підходи та практичні інновації. Економіка та суспільство, (75). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-75-27>
3. Кифяк О. В., Руденко М.М. Маркетингові рішення у сфері туристично-екскурсійного обслуговування: інноваційний підхід // Науковий вісник Буковинського державного фінансово-економічного університету. Економічні науки / Буков. держ. фін.-екон. ун-т. Чернівці, 2014. Вип. 27. С. 161-168. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvbdfa_2014_27_26
4. Котлер Н., Котлер Ф., Котлер В. Музейний маркетинг і стратегія: формування місії, залучення публіки, збільшення доходів і ресурсів / Пер. з англ. Т. Олійник та ін. Київ: ВД «Стилос», 2010. 528 с.
5. Чубрей О. С., Яворська В.В., Чубрей М.-А. Ю. Інклюзивність музейних просторів як можливість розвитку екскурсійної діяльності для осіб з обмеженими можливостями. Конструктивна географія та раціональне використання природних ресурсів. Вип.4 (спец.). 2024. <https://doi.org/10.17721/2786-4561.2024.4.special>
6. Ambros O., Yavorska V., Urash Yu. Specifics of guided tour organization in Lviv. Journal of Education, Health and Sport. 2025; 80:61679. eISSN 2391-8306/ <https://dx.doi.org/10.12775/JEHS.2025.80.61679>
7. Bezugly, V., KostaschukI., Kisil, R., Yavorska, V., & Buyanovska, L. World Heritage: features, composition, and tourist significance. Journal of Geology, Geography and Geoecology. 2024. 33(3), 440-452. - DOI: <https://doi.org/https://doi.org/10.15421/112441>
8. Prykhodko, Z., Yavorska V., Urash Yu., Sokolovskiy V. Travel blogging as a modern innovative tool for the development of tourism and excursion activities. Journal of Education, Health and Sport. Online. 28 March 2025. Vol. 79, p. 60638. DOI 10.12775/JEHS.2025.79.60638.
9. Sych V., Yavorska V., Urash Yu., Molodetskiy A. Use of intangible cultural heritage objects in excursion activities. Journal of Education, Health and Sport. Online. February 2025. Vol. 78. DOI 10.12775/JEHS.2025.78.60640
10. Yavorska, V., Sych, V., Kolomiyets, K., & Shashero, A. (2018). Odessa catacombs as an integral part of the tourist image of the Black Sea region. Journal of Geology, Geography and Geoecology, 26(1), 219-226. <https://doi.org/https://doi.org/10.15421/111822>

Оцінювання

Іспит

Поточний та періодичний контроль									ІНДЗ	Підсумковий контроль (іспит)	Сума балів
Змістовий модуль №1					Змістовий модуль №2				10	20	100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9			
7	7	7	7	7	6	6	6	7			
Контрольна робота * за змістовим модулем 1: 0 - 5					Контрольна робота * за змістовим модулем 2: 0 - 5						

T1, T2 ... T9 – теми змістових модулів

* Примітка: Контрольна робота за змістовим модулем здійснюється у формі тестових завдань після завершення вивчення навчального матеріалу кожного змістового модуля. Тестові завдання для контрольних робіт складаються з 20 тестових завдань і відповідають змісту навчального матеріалу відповідного змістовного модуля. За кожну правильну відповідь на одне тестове завдання здобувач отримує 0,25 бали.

Результати навчання, здобуті у неформальній/інформальній освіті, визнаються згідно Положення про порядок визнання у вищій та фаховій передвищій освіті результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та інформальної освіти

Самостійна робота здобувачів

Робота здобувачів складається з самостійного вивчення з певного переліку тем або тем, що потребують поглибленого вивчення. Самостійна робота (СР) контролюється у вигляді тестів, контрольних робіт, колоквиумів і звітів. Питання з тем, що відведені на самостійне вивчення включені до контрольних заходів. Увесь обсяг СР містить завдання які вимагають від студента систематичну самостійну роботу.

В якості самостійної роботи здобувач може пройти професійні курси/тренінги, професійне стажування, онлайн-курси, громадянську освіту, отримати відповідний сертифікат на освітніх платформах, що може бути зараховано як періодичний, поточний та фрагмент підсумкового контролю. Пропонуються до розгляду такі курси, які можуть бути визнані як періодичний, поточний контроль та/або бонусні бали (за бажанням здобувача):	
Назва освітньої платформи, назва онлайн курсу, короткий опис, посилання*	Компетентності та результати навчання, що формуються
Академія NTO.UA Онлайн курс «Туристичні гід» https://academy.nto.ua/tourismguides.html Курс охоплює основи екскурсійної діяльності, роль екскурсовода, технології створення та проведення екскурсій, методичні прийоми розповіді та роботи з групами.	Дотичний до Тем 2. Основи екскурсійної майстерності екскурсовода; Тем 3. Педагогічне забезпечення екскурсійної діяльності; Тем 4. Методичне забезпечення екскурсійної діяльності. ЗК 6. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. СК5. Здатність оперувати інструментами збору, обробки інформації, аналізувати та управляти туристичною інформацією. РН1. Спеціалізовані концептуальні знання, що включають сучасні наукові здобутки, критичне осмислення проблем у сфері туризму та рекреації і на межі галузей знань. РН3. Застосовувати сучасні цифрові технології, методи та інструменти дослідницької та інноваційної діяльності для розв'язання складних задач у сфері туризму та рекреації.

**Здобувач може самостійно обрати ресурси, які будуть відповідати навчальній дисципліні. Для зарахування в якості періодичного, поточного або фрагмента підсумкового контролю здобувач має подати документ, що підтверджує неформальну освіту, програму, зробити опис компетентностей та результатів навчання, сформованих під час неформальної освіти. Викладач залишає за собою право перевірити сформованість перелічених компетентностей та результатів навчання.*

ПОЛІТИКА КУРСУ

Політика щодо академічної доброчесності: Здобувач вищої освіти та лектор повинні дотримуватися академічної доброчесності згідно Кодексу академічної доброчесності учасників освітнього процесу Одеського національного університету імені І.І. Мечникова <http://onu.edu.ua/pub/bank/userfiles/files/documents/acad-dobrochesnost.pdf>

Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами з урахуванням їхніх індивідуальних

потреб і можливостей); посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; надання достовірної інформації про результати власної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації. Неприйнятним у навчальній діяльності для учасників освітнього процесу є використання під час контрольних заходів заборонених допоміжних матеріалів або технічних засобів (шпаргалок, конспектів, мікронавушників, телефонів, смартфонів, планшетів тощо). За порушення академічної доброчесності здобувачі освіти можуть бути притягнені до такої академічної відповідальності: зниження результатів оцінювання поточного та підсумкового контролю; повторне проходження оцінювання; призначення додаткових контрольних заходів (додаткові індивідуальні завдання, контрольні роботи, тести тощо).

Політика щодо відвідування: відвідування лекцій – вільне, практичних занять – обов’язкове; запізнення не бажані. Бали за відвідування занять не нараховуються. Поважною причиною відсутності на заняттях вважається хвороба, що підтверджується довідкою від лікаря (лікарняним листом).

Мобільні пристрої: допускається використання смартфона, планшету або іншого пристрою з доступом до інтернет-мережі під час лекції або практичного заняття у випадках роботи з інформаційними джерелами та їх обговоренням (визначається лектором).

Поведінка в аудиторії: ділова та одночасно творчо-емоційна атмосфера на лекціях та практичних заняттях, під час контрольних заходів – зосереджена, без розмов та відволікань.